

Efter udsendelsen af »Fremtidens Danmark« fik socialdemokraterne ikke mulighed for at realisere programmets forslag. Det skyldtes bl.a., at Danmarks deltagelse i det internationale samarbejde (f.eks. OEEC) indskrænkede manøvreremulighederne i den økonomiske politik. I stedet for at tale om socialisme begyndte socialdemokraterne i 50'erne at slå til lyd for, at man skulle oprette en velfærdsstat. Om denne skrev daværende arbejds- og økonomiminister i den socialdemokratiske regering H. C. Hansen, J. O. Krag, 23. oktober 1956 i »Socialdemokraten«.

1. Hvad lægger J. O. Krag i begrebet velfærdsstat, og hvorledes forsvare han den over for dens kritikere?

Jens Otto Krag (1914-78). Økonom og politiker. Medlem af Folketinget 1947-72, minister 1947-50, 1953-68 og 1971-72, fra 1962 som statsminister. Partileder 1962-72. Han kom frem i første række i en ung alder som hovedforfatter til Socialdemokratiets omstridte arbejdsprogram 1945: »Fremtidens Danmark«. I øvrigt er hans navn først og fremmest knyttet til den velfærdsstat, som blev opbygget i 1960'erne. Personligt var han måske mest optaget af det europæiske samarbejde. Som statsminister 1971-72 spillede han en afgørende rolle for Danmarks indtræden i EF. Krag var en glimrende skribent, medens han som taler havde sværere ved at nå vælgerne. Det er måske baggrunden for, at han blev markedsført som statsministeren, der gik og tænkte. Dette var utvivlsomt også sandt. Velfærden gav talrige problemer, der nok kunne give stof til eftertanke.

2. Tyder hans indlæg på, at han og hans parti er tilhængere af dybtgående forandringer – for at skabe velfærdsstaten?
3. Er der hold i hans afvisning af kritikken og hans argumentation for velfærdsstatens berettigelse?
4. Hvorledes mener forfatteren, at man skal realisere velfærdsstaten? Hvori består ændringen i forhold til »Fremtidens Danmark« (foregående kilde)?
5. Hvad kan være den økonomiske og sociale baggrund for Socialdemokratiets tale om, at der skal skabes en velfærdsstat? (Inddrag kilde 38 og overvej, hvilke økonomiske og sociale ændringer der var sket i det danske samfund 1945-56).

Velfærdsstaten må formentlig opfattes som summen af vor humane lovgivning og administration. Denne kan kritiseres fra flere synspunkter. Jeg skal nævne tre, jeg anser for de væsentligste. Man kan for det første mene, at velfærdet virker demoraliserende for de borgere, der nyder godt af det. Således må den konservative forfatter Hans Jørgen Lembourn opfattes. I et interview i B.T. med overskriften »Jeg er reaktionær« udtaler Lembourn, at velfærdsstaten da heldigvis »hænger folk ud af halsen.« ... »Lad dog folk selv bære risikoen for at blive syge. Ingen hjælper folk, der er født med en skæv næse. Hvorfor så gå ud fra, at folk ikke kan klare sig, hvis de brækker et ben.« ...

Et andet »kritisk« synspunkt er, at man mener, at den sociale og humane lovgivning virker nedbrydende, ikke nødvendigvis på dem, der modtager hjælpen, men især på dem, der igennem skatterne betaler den. Med andre ord, at omkostningerne er blevet så høje, at de tynger skatteyderne og samfundets økonomi for stærkt.

Endelig kan et tredje kritisk synspunkt være, at man i og for sig ikke vil gøre indvendinger, hverken mod det sociale eller humane princip eller mod omkostningernes omfang, men blot mener, at pengene kunne have fundet bedre anvendelse ved en anden fordeling over de forskellige sociale formål. Det sidste er dog sjældent et konservativt synspunkt ...

Udgifterne til samtlige socialpolitiske foranstaltninger samt sundheds- og medicinalvæsenet står det danske samfund i ca. 2,7 mia. kr. om året, dvs. ca. 10-11% af nationalindkomsten. I 1930'erne var de tilsvarende udgifter 8-9% af nationalindkomsten. Folkepensionen¹ vil forøge disse udgifter med 200 mill. kr. eller noget mindre end 1 pct. af nationalindkomsten ...

Danmark er uden tvivl pænt placeret blandt de vestlige lande med hensyn til social udvikling. Men ethvert forsøg på at fremstille dette land som et sted, hvor man helt anderledes end i andre lande smider penge ud til alle sider til »socialt vellevned«, er kun usaglig agitation.

Resultater af velfærdspolitikken? Lad lægerne og folk, der hver dag er praktisk beskæftiget i det sociale arbejde, fortælle herom. Der kan dog være grund til at henvise til, hvor stærkt f.eks. tuberkulosen som folkesygdom er trængt tilbage, hvorledes børnedødeligheden er faldet, eller hvordan den sandsynlige levetid for et drengebarn født ved århundredets begyndelse var ca. 53 år, medens den i dag er 67,7 år. Her har naturligvis de moderne lægemidler og lægekunstens udvikling sin store andel. Men det er hævet over enhver tvivl, at der er direkte sammenhæng mellem den højere levestandard, de bedre boliger og den større sociale tryghed og så den sundhedsmæssige forbedring. Også psykologisk har de ydmygende hjælpeformers fjernelse og erstatning med ret til hjælp spillet en uhyre rolle. Følelsen af at være medborger med rettigheder er langt videre udbredt nu end i århundredskiftets mere udprægede klassesamfund. Den demokratiske frihed har fået et socialt indhold.

Den kritik, der går ud på, at velfærdssamfundet har taget risikoen

1. Folketinget havde vedtaget, at aldersrenten skulle erstattes af folkepension den 1. april 1957. Mens aldersrenten havde været transbestemt, skulle folkepensionen i princippet ydes til alle ældre fra deres 67. år.

ved livet fra folk, turde derimod skyde ganske betydeligt over målet. De fleste ugelønnede risikerer at blive arbejdsløse med dags (eller en halv dags) varsel. Den understøttelse, der udbetales, er ikke tilstrækkelig til at opretholde normal levevis og løber desuden kun i en begrænset periode ...

Alt dette viser os tilstrækkelig tydeligt, at arbejdet med vor sociale og humanitære lovgivning langtfra er ført til ende endnu. Bekæmpere af velfærdsstaten kan godt pakke den negative del af deres kritik sammen. Positiv kritik er derimod velkommen.

Og lad det så være sagt til sidst, at forudsætningen for nye fremskridt ufravigeligt er øget produktion. Erhvervslivets udbygning og konkurrencedygtighed må komme først. Høj beskæftigelse er i sig selv den stærkeste sociale løftestang af alle.